

Erdélyi és partiumi OSZK-s gyűjtőpontok létrehozásáról

JUHÁSZ András

Akár a trianoni Magyarország területén, akár a határon túl látnak napvilágot, a könyvtári hungaricumokat magyar nemzeti könyvtárunk, az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) a teljesség igényével gyűjti. E teljes körű gyűjtés érdekében intézményünk képviseletében több alkalommal voltam hivatalos kiküldetésben Erdélyben 2012 óta. Az év decemberében az ottani magyar kiadványok megjelenését támogató alapítvánnyal kötöttünk cseremegállapodást Kolozsvárt. 2013 tavaszán a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem már létrejött karait kerestem föl Nagyváradon, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Csíkszeredán. Egyetemi oktatóik napvilágot látó könyveinek automatikus megküldését kértem, szintén kiadványcsere keretében. Erről is írásos megállapodás született főigazgatói és rektori szinten. Az év őszén a tengerentúlról kormányzati segítséggel hazaszállítandó magyar kiadványok fogadásának szakmai programja – a Mikes Program nevet nyert akció – megírására kaptam felkérést. Kolozsvárt ez ügyben – magyar érdekeltségű főbb erdélyi intéz-

mények vezetőivel folytatott megbeszéléseink során – tájékoztam nagyobb volumenű ajándékkönyvre vonatkozó jövőbeli fogadó készségeikről.

2014 tavaszán a helyszínen ismerkedhettem a gyulafehérvári Batthyáneum Könyvtár múltjával és jelenével. (A szakmai program és a Batthyáneumról szóló beszámoló a *Könyv, Könyvtár Könyvtáros* 2015. 1. számában látott napvilágot). Mindvégig figyelemmel követhettem azon törekvéseket is, amelyek részleges vagy teljes gyűjtőkörű erdélyi magyar gyűjtőkönyvtár létrehozására irányultak. Közben folyamatosan észleltem, említettem fel itthon erdélyi önálló Magyar Kulturális Intézet hiányát.

2016-ban hirtelen gond keletkezett gyűjtemény-gyapapítási, kiadvány-beszerzési teendőinkben a márciusi romániai áremelés miatt; a külföldre irányuló levélposta kézbesítési díjának a küldemény súlyától függő négy-kilencszeresére emelése következtében az egy-két kilogramm súlyú nyomtatványcsomagok küldése például az addigi 13 lej helyett 118 lejbe – kilencszáz forint helyett mintegy nyolcezer-kétszáz

forintnyi összegbe – került a továbbiakban. Jóllehet, egyes nagyobb, magyar érdekeltségű intézmények a kiadványaikat addig is többnyire maguk szállították az OSZK-nak, azonban további számos, kisebb kiadványcsere partnerünk postai úton, ottani feladással küldte meg rendszeresen, esetenként a szükséges több példányban az általa kiadott periodikumot. Megyei intézményi, városi, helyi, illetve kisközösségi magyar lapkiadványok sokaságáról van szó. A létrejött, mindnyájunkat hátrányosan érintő helyzetben aggodalmunkra adhatott okot, hogy partnereink túlnyomó többségét, erdélyi magyar lapkiadókat e jelentős ár-emelés súlyosan érinti. Amennyiben pedig az OSZK-nak elő kellene fizetnie a netán kieső lapkiadványok mindmegannyijára nemzetközi lapterjesztő cégek, illetve a román postai kézbesítés igénybe vételével, az intézményünk kiadásait növelné sok millió forinttal. Szintén felelősségteljesen el kell kerülni mindenkor annak ódiumát, hogy a mutatkozó – az átfogó kapcsolati hálót érintő – anyagi nehézségek esetlegességnak, netán szétzilálásnak szolgáltatóknak ki a rendszer egészét. Eddig eredményesen megőriztük OSZK-s kiadványcsere-partneri (továbbiakban: csere) kapcsolatrendszerünket.

Előző években az Erdélyből és a Partiumból kapott kurrens megjelenésű periodikáimék száma megközelítette a kétszázat. Mintegy négyötödük magyar nyelvű helyi, vagy szakkiadvány, illetve a magyar tannyelvű egyetemi karok angol nyelvű tudományos szakfolyóirata. 2016 első két hónapjában is még száznegyvennégy kurrens, a szóban forgó területekről beérkezett, gyűjtött periodikáimék kezelünk az OSZK-ban (napilapokat, hetilapokat, havi megjelenésű szakfolyóiratokat, alkalmi kiadványokat, évkönyveket). Ezeket összesen százhatvan példányban gyűjtötte nemzeti könyvtárunk. Márciusban viszont a beérkező lapkiadványok száma példátlanul megcsappant, jószerével csak a vétel útján beszerzett *hét* lapkiadványra esett vissza. 2016 áprilisára pedig gyakorlatilag megszűnt az eladdig postai úton érkező, csereink keretében vagy ajándékba kapott erdélyi és partiumi magyar időszakos kiadványok érkezése. A kíméletlen ár-emelést nem követte sem tömeges felzúdulás, sem postai visszakozás. Az érintettek zömével – a nyugaton dolgozó több millió romániai vendégmunkással – az otthon maradtak már huzamos ideje egyéb úton, közúti szállítók szolgáltatásainak igénybe vételével oldották meg a küldeményes kapcsolattartást.

Részletekre kiterjedő általános megoldásra kellett törekednünk. Az érintett nagyszámú intézménnyel

levelezés útján ez kevésbé volt megoldható. Előnyösnek véltem, ha mindenekelőtt magyar érdekeltségű, ott működő fő intézmények vezetőinek levélbeli megkeresésével mérjük fel annak lehetőségét, miként tudnánk ebben a helyzetben eredményesen eljárni a Magyarországnál nagyobb kiterjedésű erdélyi és partiumi területen. A felmerült gond mibenlétét intézményünk főigazgatójának szóban szabatosan előadtam. – „OSZK-s gyűjtőpontokat kell létrehozunk. – Vállalod?– Igen. Az OSZK gondoskodik a gyűjtött kiadványok hazaszállításáról!” – közölte elhatározását. – „Másnak ez feladat lenne, nekünk ügyünk!” – tette hozzá.

E vezetői szándékkal szerencsésen találkozott az az eljárásom, hogy az utóbbi években nagy mennyiségben gyűjtöttem megfelelő szakkiadvány-csereanyagot, amely épp csak a partnerekhez való eljuttatásra várt. A vezetői elhatározást tett követte. Minthogy cserepartnerünkkel megbízható, hagyományosan jó intézményi, esetenként személyes kapcsolatban állunk, szükségesnek láttam a lehetséges megoldásokról a helyszínen tájékozódni. Mindehhez tisztelettel kértem intézményünk vezetésének támogatását. Meggyőződésem, hogy a hátrányt előnyünkre kell fordítanunk. Bizakodásom volt, hogy ez megoldható, amennyiben olyan egyöntetű eljárás módok kidolgozására törekszünk, amelyek áttekinthetően felölelik az egész területen meglévő kapcsolati rendszerünk működését. Hamarosan az a megtisztelő felkérés ért, hogy a megvalósítást vállalom el. Ehhez – írásos előmegállapodások megkötésére – személyre szóló írásos meghatalmazást kértem főigazgató úrtól. Az OSZK képviselőjében főigazgató úr írásos meghatalmazásával OSZK-s gyűjtőpontok létrehozása céljából két alkalommal, 2016 áprilisában, majd júniusában voltam hivatalos kiküldetésben Erdélyben.

Előzőleg levelezés útján átfogó előkészítésbe kezdtem. Vezérelvemmel tettem az egyes ottani partnereinkkel való kölcsönös, legjobb együttműködés bővítésére való törekvést. Egységes magyar nemzeti kultúránk jegyében a képviselt cél az volt, hogy a területükön nyomtatásban megjelenő hungaricum kiadványok révén az erdélyi, partiumi megyéknek érdemi, lehető teljes írott kortársi képviselete legyen meg folyamatosan az OSZK gyűjteményében – erre irányultak elvi javaslataim. Leendő megbeszéléseink helyszínénél választásom azokra a magyar nyelvű periodikát kibocsátó központokra esett, ahol magyar főkonzulátus működik. Ennek megfelelően az első, áprilisi kiküldetésemkor kapott meghatalmazásom a Kolozsvár-Csíkszereda vonalon való megbeszélés-

sekre és tárgyalásokra terjedt ki. A Kolozsvárt sorra kerülő megbeszélések, tárgyalások programját magam szerveztem, csíkszeredai programom kitűnő szervezésével egyik ott dolgozó szakdiplomatánk foglalkozott.

Április 20-án Kolozsvárt voltam. Öt megbeszélést kezdeményeztem ebben a városban, melyek közül négy tárgyalásnak minősült. Szeretettel kerestem föl a magyar érdekeltségű felsőfokú oktatási intézmények könyvtárait, az ott dolgozó kollégáinkat. E találkozások folyamatba tett szakmai ügyeink, kiadványcserénk megbeszélésére terjedtek ki. Jártam a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (Sapientia EMTE) Könyvtárában, ott dolgozó kollégáink Kolozsvár teljes panorámáját nyújtó munkahelyén, majd a gyűjteményi zsúfoltsággal küzdő Református Teológia Könyvtárának vezetőjével folytattam szakmai megbeszélést. Megjegyzendő, hogy mind a Sapientia EMTE, mind az Erdélyi Református Egyházkerület kiadványait köszönettel megkapjuk, azokat a szóban forgó egyetem Scientia Kiadója, illetve a Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpont rendszeresen, közvetlenül szállítja az OSZK-nak csere keretében. Késő délután, előre egyeztetett időpontban tiszteletmet tettem az Erdélyi Református Egyházkerület püspökénél, úgyszintén mint a Sapientia EMTE felügyeletét ellátó Sapientia Alapítvány Kuratóriumának elnökénél. Püspöki hivatalában kereshettem föl főtisztelendő püspök urat, aki szeretettel fogadott, és meghallgatta kérésünket. Döntése nyomán szíves engedélyével Maros megyében az Erdélyi Református Egyházkerület Marosvásárhelyi Vidéki Gyűjtőlevéltára lett az OSZK-s gyűjtőpont. Egyebekben ígértem, hogy az OSZK részt vesz a Sapientia EMTE ekkor indult sepsiszentgyörgyi Mezőgazdasági Mérnöki Kara könyvtári gyűjteményének szakkönyvekkel való fejlesztésében. A 2013. évi kiküldetésem idején fölmerült, erdélyi magyar nemzet-könyvtárral kapcsolatos kérdésben is fölfrissíthettem ismeretemet, megismerve az e tárgyban is mérvadó álláspontot. Püspök úr rámutatott: sok hagyaték merül föl gyűjtés céljaira, és elnöki minőségében egyetértett azzal, hogy az Erdélyben létrehozandó magyar könyvtár gyűjteményi körét célszerű nem behatárolni, rövidebb-hosszabb történeti időszakokra korlátozva azt. Továbbá a gyűjteménybe kerülő anyag tulajdonosainak erdélyi magyar történelmi egyházaknak kell lenniük. S azzal is, hogy a bármely – például kulturális – magyar részautonómia művelése vagy annak elérésére való törekvés egyúttal megkövetel egy viszonylag szoros és folyamatos kapcsolattartást, együttműködést kulturálisan

azonos nagyobb intézmény-entitásokkal – például az OSZK-val – anyanyelvünk, intézményesült hagyományaink miatt is. (Elnök úrnak az Erdélyi Magyar Gyűjtemény alapítására vonatkozó bölcs elképzelése kifejtését, szíves közlését ezúton is köszönöm!) Vonatkozó további meghatalmazással élve arra kértem őt, hogy előre egyeztetett időpontban, hivatalában fogadná-e az OSZK idelátogató főigazgatóját. Szívesen látja!

Másnap, kora délelőtt kezdeményezésemre az erdélyi magyar könyvforgalmazó vállalat, az Idea Könyvtér cégvezetőjével találkoztam, aki egyúttal az Exit Kiadó igazgatója is. Ismertette kereskedelmi politikájukat, kilátásaikat erdélyi kiadású magyar könyvek terjesztésére vonatkozóan. Kedvemmel vállalnák Erdélyben és Partiumban az elmúlt években megjelent magyar könyvkiadványok szállítását az OSZK-nak. A teljesítés maximum egy hónapot venne igénybe.

Késő délelőtt – szintén előre egyeztetett időpontban – az Erdély központjában működő főkonzulátusunkra látogattam. Tiszteletteljes kérésünk nyomán a Kolozs megyében megjelenő magyar periodikák gyűjtését az OSZK számára Magyarország kolozsvári főkonzulátusa vállalta. Főkonzul úr döntését köszönettel fogadtam az OSZK képviselőjében.

Aznap este már Csíkszeredán voltam. A vonatállomáson vártak és örömmel fogadtak. Másnap, előre egyeztetett időpontokban csíkszeredai hivatali találkozóim szervezőjének és munkatársának kíséretében, folytattunk le hat érdemi tárgyalást, illetve megbeszélést a megyeközpontban.

Az Apáczai Csere Jánosról elnevezett Megyei Pedagógus Házban megbeszélésünk volt a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség (RMPSZ) elnökével, majd a Ház könyvtárossal. Nagyrabecsüléssel viseltettünk a mintegy nyolc-tizenegyezer pedagógus szakemberünket felölelő civil szervezet, szakmai képviselői iránt. Ide azzal az elhatározással érkeztem, hogy OSZK-ajándék gyanánt, nagyobb volumenben általam már részben összegyűjtött, pedagógiai jellegű hazai szakkiadványt ajánlunk föl könyvtárunknak részint a helyben működő központi pedagógiai szakkönyvtár gazdagítására, részint az RMPSZ regionális szervezeti központjainak való további szétesztásra. Szíves felajánlásunkat köszönettel fogadták.

Csíkszeredai hivatali utamat fölhasználtam arra is, hogy a cserére vonatkozóan kapcsolatópoló figyelmünket kiterjesszük az erdélyi magyar nyelvű könyvkiadók lehetőségeinek értékelésére. Kiadványaikra a magyarországi kötelezpéldány rendelet beszolgáltatás

kötelve nem terjed ki, azokat az OSZK automatikusan nem kapja. (A 2008-ban kibontakozott gazdasági válság súlyosbító utóhatásai között működő, de helytálló romániai magyar magánvállalkozásokról van szó mind a felkeresett Alutus nyomda, mind a Gutenberg nyomda esetén – az előbbi cég vezetője a Bookart Kiadónak is igazgatója, az utóbbi cég pedig a Pallas–Akadémia Kiadónak is). A korábbi években nyert tapasztalatainkhoz mérten a velük folytatott mostani személyes tárgyalások nyomán is azt a következtetést szűrhettem le, hogy alapvetően kétféle vezetői viselkedés-típussal szembesülhetek: van, aki készségesnek mondja magát, s hajlandó könyvkiadványaiából az OSZK gyűjteményének rendelkezésére bocsátani, ha szállítási gond nem mutatkozik, akár ajándékba is. Szívesen veszi ugyanakkor, ha rendelkezésünkre álló, új megjelenésű könyveket ajánlunk föl cserében. A másik eset az, amikor az OSZK által csere útján be nem szerezhető és ajándékként sem kapott friss megjelenésű romániai magyar könyvek vételével kell próbálkoznunk. Annak megjegyzésével, hogy 2008–2010 óta erdélyi magyar könyvek vásárlására minimális, évente alig százezer forintnyi összeg állt csupán (e kiküldetésem beszámolójának átadásáig) az OSZK-ban, az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) által fenntartott nemzeti intézményben rendelkezésünkre.

Aztán a családbarát csikszeredai Gutenberg könyvesboltban voltunk, ahol teret biztosítanak könyves szakfoglalkozásokhoz kicsiknek és nagyoknak. Külön figyelmet szentelnek a magyar gyermekirodalom széles körű terjesztésére. Utóbb két csikszeredai kiadású periodikum (*Hargita Népe*, *Székelyföld*) jelenlegi, illetve korábbi főszerkesztőjével tárgyaltam. Végül a Csiki Székely Múzeum igazgatójával folytattam megbeszélést.

Csikszeredai programomnak mind a szervezése, mind a lebonyolítása kifogástalan volt. E megyeszékhelyen kérésünk nyomán a Hargita Népe napilap főszerkesztőjével állapodtunk meg arról, hogy OSZK-s gyűjtőpontot hoznak létre.

OSZK-ba visszatértem követően, Kolozs, Maros és Hargita megyei lapkibocsátó cserepartnereinket az egyes OSZK-s gyűjtőpontok létrehozásáról értesítettem kérve kiadványaik megjelenő számainak szokott időközönként való ottani átadását gyűjteményünk céljaira. A gyűjtőpontokról az OSZK rendszeresen el fogja szállítani a kiadványokat, első alkalommal erre terv szerint szeptemberben kerülhet sor; s örömnkre szolgál, amennyiben nemzeti könyvtárunk tényleges alapvető feladatainak egyikére – a Ma-

gyarországon kívül legtekintélyesebb számú könyvtári hungaricumot kibocsátó Erdéllyel kapcsolatos kiadványcsere partneri teendőinkre is – megérdemelt intézményi figyelmet fordít.

*

Az ottani önkormányzati választások lezajlása után, 2016. június 14-én indultam a második kiküldetésemre. Céлом három további erdélyi s partiumi OSZK-s gyűjtőpont létrehozása volt. (Intézményünk főigazgatójának indulás előtt megjegyeztem, ha sikerrel járok ez alkalommal is, úti beszámolóml fél év múltán intézménytörténeti kordokumentum lesz.)

Kora délután indultam Budapestről vonaton, másnap kora reggel érkeztem Csikszeredára. Itteni programomat magam szerveztem. A kiválóan működtetett Apáczai János Pedagógusok Házában fölkerestem a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége (RMPSZ) egyik központi létesítményét, a székelyföldi Oktatási és Módszertani Központot. Hatáskörébe Hargita, Kovászna és Maros megye, továbbá a már szórványának számító moldvai Bákó, Brassó, Nagyszeben, Bukarest tartozik. (Kiemelten támogatandó partnerünk az RMPSZ szervezet.) Módszertani könyvtárunknak könyvadományunkat hoztam. Az RMPSZ vezetőjével sorra került megbeszélésünk folyamán tájékoztattam a romániai magyar nyelvű tanítás egyik alapfeltétele – az anyanyelvű tankönyvkiadás – állapota felől, és azt a szívességet kértem, állítanák össze az erdélyi és partiumi magyar iskolai lapok címjegyzékét. Máskor is készséggel hozunk meg céljainkra pedagógiai szakkönyveket, szépirodalmat, mindenkor szerény anyagi lehetőségeink függvényében. Kérdésemre kiderült: nincs önálló könyvtári szakgyűjteményük romániai, magyar nyelvű tankönyvekből, azokból példányt nem kapnak a kibocsátó kiadóktól – ha a kiadó román, azoktól hiába is kérnék – tankönyvek vásárlására pedig az RMPSZ-nek kevés a pénze. Fölös példányok itt nem lévén, cserepartnereinktől és vételben lehet beszerezniük a továbbiakban is a magyar nyelven megjelent tankönyveket.

Délelőtt tíz órakor a Hargita Népénél. Betonépület ajtaján nyitok be, a lap-és könyvkiadó szerkesztősége az emeleten. Itt is teával kínálnak, szívélyes, figyelmes a fogadtatás. Személyesen főszerkesztő úr várt: immár megállapodásos partnerünk a csiki, gyergyói, udvarhelyszéki (Hargita megyei) OSZK-s gyűjtőpont működtetésében. Utóbb bekapcsolódott a megbeszélésbe a kiadó ideiglenes vezetője, a lapgazda is. Fölvettem partnereinknek, fontolják meg, hogy az OSZK működtette Elektronikus Periodika Adatbázis

(EPA) statikus, lezárt állományokban megjelent digitális lapszámokat meg tud őrizni – így a Hargita Népe napilap számait is meg tudná – a lapgazda, illetve a szerkesztőség vonatkozó felajánlása nyomán. Ugyanakkor rámutattam: dinamikus adatbázisban lévő portál-jellegű kiadványokat technikailag képtelen jelenleg nemzeti könyvtárunk archiválni. Érdeklődtem továbbá a szóban forgó megyei napilap népszerűsége felől. Biztos megrendelői táboruk van. Kérdésemre, hogy további magyar nyelvű, térségi kiadású napilapok megjelenése hozott-e létre versenyhelyzetet, elmondták, hogy azok tulajdonosi köre kizárólagos jogot szerzett a magyarországi lapok terjesztésére a régióban koncessziós alapon. Az OSZK-nak meghoztam a 2016. évi Hargita Népe lapszámokat. (Az erdélyi és partiumi magyar nyelvű napilapokat két-két példányban gyűjtjük). Cserébe kézikönyveket igényelnek a szerkesztőség céljaira.

Gondként és teendőként vázoltam magunknak azt is, hogy a zömében nem vételes romániai magyar napilapoknak a létesülő erdélyi és partiumi gyűjtőpontokról OSZK-ba való eljuttatására megfelelőbb megoldást kell találnunk az eddig kilátásba helyezett, körülbelül negyedévenkénti – azaz több havi késéssel való – elszállításnál. Áprilisban, előző kiküldetésem előkészítése során körültekintően kezdeményeztem e kérdéskör megoldását, mely Kolozsvárt precedens értékű megoldással is járt: szóbeli megállapodásunk nyomán ott kezdődött az időben való hazajuttatás. Azonos kérdéskörű és szintű székelyföldi írásos válasz a másik magyar címzettől, Csíkszeredából nem érkezett, sajnos. Szóban forgó megbeszéléseink idején egy országos és további hat, megyei kiadású magyar napilaphoz kiadványcsere útján juthattunk hozzá – tulajdonképp csak öthöz, miután ezek egyike Biharban idegen tulajdonosi körbe került, s az utóbbi években a szerkesztőség már nem küldte az OSZK-nak. Egy-egy erdélyi és partiumi megjelenésű magyar napilapra fizetett csak elő intézményünk, kaptuk azokat postai úton, s juthattak viszonylag naprakészen hozzá itteni olvasók. Öt további, az OSZK-ba huzamos ideje nem érkező magyar napilapról is volt ekkor tudomásunk. Ezeket – egyes, írásban megkeresett főszerkesztő urak ígéretései, esetenkénti részleges teljesítések dacára – az OSZK többnyire nem tudta beszerezni csere útján 2010 óta. (Különösen sajátos, hogy – amint most számomra kiderült – az ötből négy napilap esetében a befektetői, tulajdonosi kör magyarországi.)

Délelőtt tizenegy óra. Errefelé szokatlan erejű júniusi fölmelegedés van. A Petőfi Sándor utcában járok,

majd ismét jólesően hűvös falak közt, öltönyben, fehér ingben, nyakkendőben. Előre egyeztetett időpontban kerestem föl az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) ügyvezető elnökét. Részt vett a megbeszélésen a Demokrácia Központ igazgatója is. Mindketten büszkék arra – említik –, hogy e Központ is legjobb eredményekkel vesz részt huzamos ideje magyar honosítási munkálatok sikeres kivitelezésében. Tájékoztattam partnereinket tervbe vett teendőkről. Tiszteletteljes kérésünk nyomán Elnök Asszonnyal szóban megállapodtunk, hogy Demokrácia Központjaik közreműködésével a Partiumban (Aradon, illetve Nagyváradon) OSZK-s gyűjtőpontok fognak működni. Kérésre ígérték az EMNT részéről, hogy a továbbiakban plakátjaikat, aprónyomtatványait összegyűjtik és eljuttatják az OSZK-gyűjtemény számára. Cserébe politológia-tárgyú könyveket – akár angol nyelvűeket is – és magyar szépirodalmi kiadványokat igényelnek, kapnak, köszönetünk gyanánt. Felajánlásom nyomán közölték: szeretnék igénybe venni a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) szolgáltatását egy – az EMNT által kiadott, 2015-ben megjelent – könyv világhálón való tovább-közlése céljából, ha ezzel majd a kötet szerzője is egyetért. Köszönettel vettem át tőlük és hoztam el az OSZK-nak három EMNT könyvkiadványt.

A kora esti vonattal utazhattam tovább Csíkszeredáról a nyári alkonyatban otthonosan, a csíki fenyvesek közt, majd kiérve a háromszéki síkra. A sepsiszentgyörgyi állomáson a Balassi Intézet térségi Magyar Kulturális Fiókindezete (a továbbiakban: Fiókindezete) munkatársnője várt. Köszönettel nyugtáztam, hogy jó kapcsolati készségről tett tanúbizonyságot: az előzetesen általam közölt programnak megfelelően másnapi találkozóimat pontról pontra előkészítette. Javaslatba hoz most néhány program-pontosítást, például egy tervezett másnapi megbeszélésre akkor kerülhetne sor, ha ehhez nagyon ragaszkodnék, tekintve, hogy a Székely Nemzeti Tanács (SZNT) elnöke életvitelszerűen nem e városban él – mint tévesen vélttem volt –, hanem Marosvásárhelyen. Elnök úr kész ideutazni, ha kívánom. Természetesen eltekintettem attól, hogy ezzel terheljem. A SZNT felkeresésének programomban jelképes jelentést is tulajdonítottam; Elnök úrnál személyes tiszteletemet téve kívántam megerősíteni az OSZK SZNT-vel felvett eredményes cserekapcsolatát.

Ekkor a 2015. évi szeptemberi pályázatát óta még nem volt kinevezve vezető a sepsiszentgyörgyi Fiókindezete élére. Nyilván egyszerűbb lett volna hivatalból megegyeznünk az Intézet vezetőjével magával

az itteni OSZK-s gyűjtőpont működtetéséről. Az engem fogadó hölgyhöz fordultam kérdéssel másnapi megfontolásra: elvállalná-e a háromszéki (Kovászna megyei) OSZK-s gyűjtőpont működtetését? Megemlítettem, hogy e tárgyban mostani főnökével, a bukaresti Magyar Kulturális Intézet vezetőjével már váltottam levelet.

Másnap, június 17-én reggel 9-kor, programom első pontjának megfelelően fölkerestem a sepsiszentgyörgyi Fiókiintézetet. A volt Megyeháza tekintélyes épülete – amely a Fiókiintézetnek is otthont ad – megyei kezelésben van. Nagyobb részét a Bod Péter Megyei Könyvtár foglalja el, és fákkal benőtt parkra néz. Az épület bal szárnyát már felújították az említett Könyvtár céljaira. A Fiókiintézetnek jutott középső, erkélyes rész méltatlanul kopott, felújításra szorult ekkor még. Az erkélyen kitűzve a magyar nemzeti zászló. 1848. november 16-án erről az erkélyről hirdették ki Háromszék Honvédelmi Bizottmánya ülését követően Gábor Áron kijelentését „Lészen ágyú!”. Programom helyi szervezője fogad, aki a Fiókiintézet jelenleg egyetlen munkatársa. Mutatja a két irodahelyiséget. Ismerteti 2006-ig visszanyúló tevékenységüket. Kérdéseimre elmondja, a Fiókiintézet eleve gyűjt erdélyi kiadású lapokat. Ismét említem lehetséges kívánságunkat OSZK-s gyűjtőpont kialakítását tekintve. Periodika ideiglenes tárolására vonatkozó igényünk kiegészülne OSZK-nak szánt háromszéki kiadású könyvek befogadásának kérésével. A gyűjtött kiadványokat az OSZK-nak szándékában áll a gyűjtőpontról rendszeresen elszállítania. Az egyes helyi cserepartnereket a gyűjtőpont létrejöttéről közvetlenül az OSZK értesítné majd. A kollégánál készségesen vállalná az OSZK-s gyűjtőpont működtetését, szóbeli megegyezésre sor kerülhet. Utalok rá, hogy ennek megfelelően mai megbeszéléseimen a Fiókiintézetre, mint lehetséges gyűjtőpontunkra, és rá, mint a gyűjtőpont várható működtetőjére hivatkozom majd. Délelőtt 10-kor a Kovászna Megyei Tanács épületében. Az elnöki irodából átírányítanak; programom szervezője átkísér a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) megyei épületébe. A tárgyalóteremben a Megyei Tanács elnöke és Sepsiszentgyörgy város polgármestere fogad. Jelen van az elnöki kabinet vezetője. Önként kint maradt programszervező kíséremet az Elnök úr személyesen behívja. Mindezekelőtt fontosnak láttam Háromszéken a Megyei Tanácsnál, Elnök úrnál tennem tiszteletemet s adott tárgyakban most szíves meghallgatásomat kérnem. Említettem, hogy hivatalos kiküldetésem célja Sepsiszentgyörgyön a háromszéki kiadókkal, továbbá

könyvtári gyűjteménnyel rendelkező intézményekkel való kapcsolataink bővítése gyarapítási ügyekben. Nemzeti könyvtárunk, az OSZK a teljesség igényével gyűjti a könyvtári hungaricumokat – a magyar nyelvű, szerzőjű, vonatkozású kiadványokat, esetenként kéziratokat is. Egyes háromszéki kiadványokhoz sajnos cserében nem jutunk hozzá, ajándékba sem kapjuk azokat, pénzünk pedig megvásárlásukra az utóbbi nyolc évben sajnos nemigen állt rendelkezésre. Könyvtári ügyekre térve főlemlíttem, hogy 2014. év közepén jártam itt a Megyei Könyvtár épületében szervezett fórumon. Legjobb OSZK-s kárpát-medencei tapasztalataink közül említettem föl akkor segítőkészen azt a meglátásomat is, hogy kívánatos fölleveníteni a könyvcserét az OSZK-val, például általuk átvett hagyatékokból származó helyi kiadású, az utóbbi évtizedekben megjelent föls kiadványokra vonatkozóan. Továbbá: szintén jó lenne, ha a történelmi magyar egyházak tulajdonába kerülnének bejegyzésre gyűjtemények, így az általuk létrehozni tervezett „Erdélyi Magyar Könyvtár” (EMK), a szűk időkeretre szabott – 1990-el kezdődő – könyvgyűjtemény is. Egyik javaslatom sem talált ott meghallgatásra, miközben az EMK gyűjteményt kezelő Megyei Könyvtár, s így a létrejövő könyvgyűjtemény maga végső soron román állami tulajdonban van. „*Első fecske volt*” – mondja mosolyogva az Elnök. „*Igen, azóta voltak, két ízben is állami eltulajdonítás próbálkozások. Felismertük a problémát.*” – teszi hozzá. Elmondom továbbá, hogy reményeink szerint e megyeközpontban is sikerül OSZK-s könyvtári hungaricumgyűjtő pont létrehozásáról megegyeznünk, legcélszerűbben az itt működő Fiókiintézetrel. Hangsúlyozom, megbecsüljük a háromszéki kortárs magyar könyvkibocsátást. Ismeretes előttünk a 2010-ben létrehozott Háromszék Vármegye Kiadó, valamint a Sepsiszentgyörgy Könyvkiadó működése, továbbá a Kovászna Megyei Művelődési Központ (KMKK) kiadta tudományos és néprajzi, helytörténeti munkák, melyeket esetenként idegen nyelveken – románul és angolul – is megjelentetnek. Megbecsült kiadó és nyomda az igényesen kivitelező ArtPrinter Studio, az 1990-es évek közepe óta működő Charta Kiadó, nemzeti önismereti, esetenként megrázó erejű múltidéző művek kibocsátója, a *Háromszék* című napilap kiadó H-Press és az erdélyi, magyar nyelvű tankönyvkiadásban piacvezető T3 cég tevékenysége. Számon tartjuk a hadtörténeti könyveket is megjelenítettő baróti Tortoma Kiadót. Emlékszünk a Scribae Kádár Lap-és Könyvkiadóra, említhetjük az Albert Kiadót és a nyelvművelő kiadványokat is megjelenít-

tő, Sepsiszentgyörgy székhelyű Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetségét. Tudunk a kézdivásárhelyi Ambrózia és Zelegor kiadók működéséről, valamint a szintén ottani Szék-Helyek lapkiadóról. Felvezető kérdésem pedig az volt az Elnök úrhoz, miként lehetne érdemibbé tenni Kovászna megye képviselőjét friss megjelenésű háromszéki kiadványok révén magyar nemzeti könyvtárunk, az OSZK gyűjteményében. Egyúttal könyveket ígerek megyei fenntartású magyar nyelvű kiadványokat kibocsátó intézményeknek cserébe. (S magánvéleményemként is mondom: ha két azonos kulturális vététesű entitás közül a kisebb szakosodott intézmény, például könyvtár bármely – kulturális, egyéb – autonómiára törekedve a nagyobb, azonos kultúrát képviselő rokon entitással, jelesül az OSZK-val kapcsolatot huzamos ideje érdemben nem tart, önmagát ellenérdekelt fél karjába löki.)

Elnök úr említi, hogy Sepsiszentgyörgy Székelyföld kulturális fővárosa: ismert képzőművészeti gyűjteménnyel bír, s múzeummal is például. Ő a gyakorlat embere, mondja, s kijelenti, döntése az, hogy a továbbiakban mindenik Kovászna megyei kulturális intézmény adjon be megjelenő kiadványaiból két-két példányt a sepsiszentgyörgyi gyűjtőponton az OSZK gyűjteménye céljaira. Ezen túlmenő ígéret, hogy DVD-ket és rendezvények alkalmából megjelenő plakátokat is legalább egy-egy példányban igyekezzenek majd eljuttatni az OSZK-nak. További döntését is közli: a KMMK a kezdetektől valamennyi kiadványából adjon az OSZK-nak. Megköszönik, ha az OSZK könyveket ad a háromszéki partnerintézményeknek kiadványcsere-kapcsolat keretében. Kabinetvezetőjéhez fordulva kijelenti még, hogy valamennyi megyei kulturális intézmény vezetője vagy képviselője jelenjen meg mindezzel kapcsolatos megbeszélésen ma, nekem megfelelő időpontban, a Megyei Tanács épületének konferenciatermében. Elnök urat a kabinetvezető képviseli majd.

Amennyiben különösképp szeretnének az OSZK Magyar Elektronikus Könyvtára (MEK) által tovább tükrözötten általuk fontosnak ítélt magyar anyagot digitalizálva közzétenni – a megye vagy a város által megjelentetett könyvekre, illetve időszaki kiadványok elektronikus változatának archivált számaira, egyéb kiadványokra gondolhatunk – nemzeti könyvtárunk szívesen vállalja e szolgáltatást, jelentettem be végül. Egybehangzó válaszuk szerint mindketten – mind a megyei, mind a városi önkormányzat vezetője – megfontolja ezt a szíves felajánlást. Kérdésemre, tudunk-e valamiben különösképp segíteni, Elnök úr elmondja, hogy nagy kapacitású másoló-

gépet szereztek be – a megye költségén –, amely a Megyei Könyvtárban hasznosul, s aminek adott célból való hasznos működtetéséhez kellene szakember Magyarországról. Személyesen közvetíteni fogom a problémát magyarországi országos intézménynek. Polgármester úr említi könyvkiadójukat, ígérete szerint annak képviselője is ott lesz a megyei önkormányzatnál szervezett délutáni találkozón. Megköszöntem e hatékony vezetőknek, hogy szívesen fogadtak. Reményemet fejeztem ki, hogy a további, nyilvános megbeszélés is jó eredményekkel zárul. Kérésem szerint a fórumra délután 14:30-kor került sor. Öröömöm az, hogy egy jelentős számú könyvtári hungaricumot kibocsátó erdélyi megyében elértük, hogy automatikusan, frissiben kapja meg az OSZK a kiadványok zömét cserében. Nagyon fontos és precedens értékű újabb eredményként értékelhetjük ezt, lévén, hogy a magyar kötelepéldány törvény hatálya az Erdélyben megjelenő magyar nyelvű kiadványokra nem terjed ki.

Délelőtt a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) sepsiszentgyörgyi Agrármérnöki Alapképzési Karának dékánja, adjunktus úr fogad. Lelkesedéssel számol be az új Kar indításáról. Fontos, hogy a hallgatók magyar környezetben tanulnak. Az intézmény alakuló, agrárfelsőoktatási szakkönyvtári gyűjteményének bővítésére felajánlom, hogy a kezünkön átmenő mezőgazdasági könyvkiadványok egy részét automatikusan ideirányítjuk a továbbiakban továbbajándékozás jellegével az erdélyi magyar felsőfokú szakképzés OSZK részéről való támogatása gyanánt.

A következő tárgyalási helyszín a Mikó Kollégium. A százötven éves magyar tannyelvű gimnázium, kollégium névadója, gróf *Mikó Imre*, akit Erdély Széchenyijeként tartanak számon. Nevéhez fűződik az Erdélyi Múzeum Egyesület 1859. évi alapítása; ő alapította a korabeli Magyar Királyság második egyetemét, a kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemet is 1872-ben. Intézményalapítási kezdeményezései nyomán adományozási hullám indult az erdélyi magyar társadalomban az új intézmények megsegítésére, azok értékes könyvgyűjteményeinek létrehozására is. Most az igazgató fogad a kollégium régi könyvtára lenyűgöző két termének egyikében. 2013 májusában vette fel e kincses könyvgyűjtemény ifjabb *Teleki Domokos* nevét. Érdeklődöm, itteni meglátás szerint OSZK-s szakembereink ismerik-e behatóan a régi könyvgyűjtemény anyagát, számon tartják-e azt? Igenlő a válasz. A Kollégium elkülönített állományú, másik

könyvtára, az „ifjúsági könyvtár” *Domokos Géza* nevére vette föl, szintén 2013-ban. Nemigen jutnak hozzá ajándék kiadványokhoz, vásárlási keretük pedig kicsi, miközben a magyar könyvekre nagy igény van. Az elmúlt tanévben több mint hatszáz beiratkozott olvasójuk volt, akik több mint háromezer-hatszáz kötetet vettek igénybe. Az OSZK részéről lehetőségeink és szükség szerinti könyvküldést ígértem.

Kora délután már a fórumon, a Megyei Tanács tárgyalótermében vagyok. Jelen van a Székely Nemzeti Múzeum képviselője, a Bod Péter Megyei Könyvtár vezetője, a Sepsiszentgyörgy Könyvkiadót vezető hölgy, a „Háromszék” hivatásos néptáncegyüttes vezetője, a 2014-ben felavatott Erdélyi Művészeti Központ vezetője, a KMMK igazgatója. A sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színház képviselő kolléganő is betoppan. Az OSZK képviselőjében üdvözöltem a megjelenteket, s ismertetem a délelőtti kérdésfelvetéseimet egyes háromszéki kiadványok vonatkozásában, említve a Megyei Tanács elnökének vonatkozó döntését, hogy kiadványcsere keretében számítunk háromszéki partnereink szíves együttműködésére. Kitértem a fennálló közvetlen intézményi kapcsolatok ismertetésére. Majd a Sepsiszentgyörgy Kiadó vezetője említi: rendezvényeik alkalmából plakátokat jelentetnek meg. Igényeljük a plakátokat is, melyek az OSZK egyik különgyűjteményének megbecsült darabjait képezik majd. A Háromszék Táncegyüttes igazgatója közli, a Kaláka Együttes hanganyagát terjesztette Erdély-szerte CD-ken. Igényeljük CD-iket, amennyiben erdélyi kiadásúak – erősítem meg. Említi könyvkiadványaikat az ottani Tinta Könyvkiadónál. Igen, cserében kérjük a megjelent könyveket, válaszolom. Érdeklődöm a külföldi szerepléseikkel kapcsolatos plakátjaik felől. Ígérem koreográfia és tánc témájú kiadványok felajánlását ajánló jegyzéken és az igényelt kiadványok megküldését cserénk keretében. Színház, film, zene tárgyú ajánló jegyzékünket szintén ígérem – annak címzettjeiként ők

is szerepelnek majd. Említem, hogy kész vagyok képzőművészeti ajánló jegyzékeink készítésére is. Ilyen jegyzéket az Erdélyi Művészeti Központ vezetője, művészettörténész igényel. A KMMK vezetője amatőr színdarabokat tartalmazó köteteket, előadás-összeállításokat, ezeknek módszertanát, továbbá népművelés témájú könyveket szeretne kapni. Ez esetben is érdemi ígéretet tudok tenni, az általam az utóbbi két évben gyűjtött cserekönyvvalap jó ismeretében. Az OSZK részéről is, és továbbra is fontos célkitűzés a magyar-magyar kapcsolatok élénkítése a kultúra területén – búcsúzom a megjelentektől.

Enyhítenünk kell Magyarországra – részben külső ellenérdekeltségek, részben belső gyengeségek okozta – kulturális elszigeteltségén. Számunkra mindenek feletti tény a szerető és teremtő Isten, és legalább szavakban, ítélet alkotásában igyekszünk ezt hangsúlyozni.

A késő délutáni vonattal indulok vissza Sepsiszentgyörgyörről a majd' 800 km-re fekvő székesfővárosba; másnap délelőtt érkezem vissza Budapestre. Mintegy 62 órát voltam távol, ebből 32 órát vonaton utazva, további 12 órát tárgyalásokon, eredményes megbeszéléseken.

Sepsiszentgyörgyi megbeszéléseimet ezúttal is a csikszeredai főkonzulátus egyik munkatársa szerveztette meg kifogástalan igényességgel. Hálás köszönettel tartozom neki ismét ezért!

Minderről és az eddigi négy, félévente sorra került sikeres erdélyi OSZK-s kiadványcsere-szállításról az intézményi közvélemény alakítása érdekében az OSZK munkatársainak írásban már beszámoltam. Szakmai meggyőződésem kifejezése gyanánt ez a kiegészítés kívánkozik ide még: vissza kell kapnia az OSZK-nak a normatív támogatás – így a friss megjelenésű hazai könyvekkel való cserepartner ellátás – lehetőségét a Kárpát-medencében!

Beérkezett: 2018. október 24-én

*

Az egyes erdélyi és partiumi OSZK-s gyűjtőpontok megszervezését követően nemzeti könyvtárunk 2016 őszétől rendszeresítette, félévente sorra kerülővé tette a kiadványcsere küldemények szállítását. Ez ügyben a Budapest - Nagyvárad - Sepsiszentgyörgy - Arad - Budapest utat már ötször megtették. Ami hátrányként jelentkezett, előnyünkre fordult, győztes-győztes helyzet jött létre. Mindez egyelőre a korábbi években, évtizedekben megjelent hazai kiadványok juttatásával. Kölcsönösen hasznos együttműködés, tovább bővülő kapcsolati háló, szakszerűen összeállított, kiszállított könyvsomagok százai, és sok millió forint értékben is megbecsülhető, friss megjelenésű, az OSZK gyűjteménye céljaira meghozott könyvtári hungaricumok - mindezekről az eredményekről adhatott számot az utóbbi két és fél év során a beszámoló szerzője.